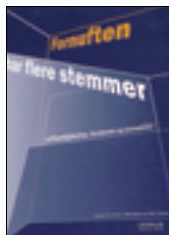

Harald Hornmoen, Gitte Meyer og Peter Sylwan:

Fornuften har flere stemmer

Offentligheten, forskeren og journalisten

«N y unik forskning viser at ...». Vi ser ofte slike oppslag i mediene. Hva uttrykker dette om syn på vitenskap, forskere, journalister – og offentligheten.

Hvordan er forholdet mellom demokrati og vitenskap? Boken behandler slike og lignende spørsmål i et sosiologisk perspektiv. Målgruppen for boken er folk innen journalistikk, forskning og andre med interesse for forholdet mellom offentlig diskusjon, journalistikk og vitenskap.

Boken er skrevet av en norsk (Harald Hornmoen), en dansk (Gitte Meyer) og en svensk forfatter (Peter Sylwan) som alle har vitenskapsjournalistisk bakgrunn, men ellers ulike ståsted. Boken er delt i tre hovedseksjoner; Offentligheten, Journalisten og Forskeren, der de tre forfatterne gir sine synspunkter og vurderinger i hver seksjon. Dette er ikke en bok om praktiske medieråd til forskere eller hvordan tolke en vitenskapselig artikkel. Boken er et kaleidoskop, som det sies i forordet, og ikke en rettlinjert lærebok. Kapitlene kan derfor leses i vilkårlig rekkefølge.

Forskning er virksomhet som er innvevd i mange samfunnsprosesser. Hvordan forholder offentligheten seg til dette, og omvendt? Hvordan bruker journalister forskningsresultater? Har forskere sosial intelligens? Er den allmenne fornuft undervurdert? Er journalisten et «mikrofonstativ» for forskere? Er forskere uegnet til å fortelle hva de driver med? Som det retorisk sies i boken: Stol aldri på forskere – de formidler midlertidige sannheter. De klassiske avisoppslagene som viser den hvitfrakk-kledte forskeren med blikket festet oppad på et reagensrør (krystallkulen?) er en del av dramaturgien av typisk masseformidling av forsknings- og vitenskapsstoff. Forskerne på sin side er bundet av (selvpålagte) publisjonsetiske forhold.

Selv med ulike utgangspunkt synes forfatterne å være enige om at journa-

listen ikke bør være en oversetter av, eller et transportmedium av vitenskapelig budskap til allmennheten. Hvem skal gjøre det, i så fall, kan man riktignok spørre, siden «popularisering» ikke bedømmes som særlig høyverdig.

Kunnskap er makt, og journalisten skal granske makten, sies det i boken. Når makt er et tema, kunne forfatterne også ha satt skarpere lys på f.eks. hvordan virksomhet styres gjennom bestilling av forskningsrapporter, utredninger og lansering av programområder fra f.eks. departementer og forskningsråd, maktstrukturer som kan sies å være representanter for offentlighetens fornuft.

Offentligheten, journalisten og forskeren omtales i denne rekkefølgen i bokens tekst, men i tittelen har de to siste byttet plass, noe som uttrykker bare at ting ikke er klare og fastspikret. Boken er en idébank for folk som ønsker å beskjeftige seg med forholdet mellom forskning og samfunn.

Nils Roar Gjerdet

Oslo: Cappelen Akademisk Forlag; 2006. ISBN 13: 978-82-02-24400-2. 146 sider, mykinnbundet. 8 illustrasjoner.

Pål Gulbrandsen, Per Fugelli, Grethe Hovind Stang og Bente Wilmar, redaktører:

Skam i det medisinske rom

I følge redaktørene er boken «i første rekke beregnet på leger og medisinerstuderenter, men alle som arbeider med mennesker, eller har interesse for helse spørsmål, vil kunne ha glede av denne bokens perspektiv på legearbeidet.» Boken handler om forskjellige temaer som skam i pasientrollen, legens egen skam, det nevrobiologiske fundamentet for skam, skammens betydning som årsak til dramatiske symptomer, og noen praktiske huskereglene for hvordan man skal håndtere skamfølelse i pasientkonsultasjonen.

Boken har til sammen 16 bidragsytere; leger, psykologer, en teolog og en filosof. Hovedredaktør er Pål Gulbrandsen, lege og førsteamanuensis ved Uni-

versitetet i Oslo. Til sammen 14 kapitler er fordelt på tre hovedtemaer: Det kliniske rom, Refleksjonsrommet og Det sosialmedisinske rom. Boken inneholder ingen illustrasjoner, men i flere av kapitlene blir hovedtemaet belyst med klinisk relevante kasuistikker.

Skam i pasientrollen er en viktig del av boken. Følelsen av skam er en sterk barriere i kommunikasjonen mellom pasient og behandler. «Vår biologiske tilnærming til sykdom og kropp gjør det både vanskelig å synliggjøre og å forklare at plager, symptomer og funksjonsforstyrrelser kan ha sin rot i pasientens subjektive, relasjonelle og emosjonelle verden» (Edvin Schei). Skamfølelsen er en emosjon som er knyttet til mellommenneskelig samspill, og den har ikke minst stor betydning når det gjelder de såkalte livsstilsrelaterte sykdommer. Tidens fokus på idealer og riktig livsstil øker risikoen for å føle individuelt ansvar, utilstrekkelighet, skyld og skam. «Ansvar, ære og skam for helsen bør fordeles mer rettferdig mellom mennesket og maktene» (Per Fugelli).

Skam er et like relevant tema i pasient/tannlegesituasjonen, og det er også en viktig faktor når det gjelder unngåelse av tannbehandling. Det er derfor av stor betydning at vi har kunnskap om og kan håndtere problemet med skam i vår kommunikasjonen med pasienten. Boken har mange forfattere som presenterer problemet skam ut fra forskjellige perspektiver. Flere kapitler blir vel teoretiske og ikke spesielt klinisk relevante, men noen er både gode og aktuelle for den som er interessert i klinisk kommunikasjon. På tross av at tenner/tannhelse ikke er nevnt med ett ord, vil også tannhelsepersonell ha nytte av denne boken.

Erik Skaret

Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS; 2006. ISBN: 978-82-05-35076-2. 214 sider.

www.helsebiblioteket.no